

Fogden på Mæla

Fogden på Mæla

Jacob Borchsenius
Porsgrunn 1999

Fredrik Charlow Sophus Borchsenius
1808 - 1880

Innhold

Forord.....	7
Personalia.....	9
Avisene, Herman Bagger og rettssaken.....	10
Utvandringen til Amerika.....	13
Store Mæla.....	15
Konkursen.....	20
Skienmarken og avholdssaken.....	21
Stortingsmannen.....	21
Etterord.....	23

Forord

Foged Fredrik Charlow Sophus Borchsenius var født 10/1-1808 i Værum på Jylland i Danmark og døde 12/12-1880 på Mæla i Gjerpen, ved Skien. Han var min tipp-oldefar. I arbeidet med slektsboken "Slekten Borchsenius" fattet jeg spesiell interesse for Foged Borchsenius. Han var et spennende menneske som opplevde både medgang og motgang. Men vel så spennende ble det å kikke grundigere inn i hans samtid og den byen han bodde i. På grunn av at han var en offentlig person er det mye kildemateriale tilgjengelig. Jeg har forsøkt å gi en beskrivelse av mannen, familien, hans hus, og ikke minst en beskrivelse av Skien i midten av forrige århundre. Dette var en spennende tid med mange viktige hendelser.

Det aller viktigste var kanskje samfunnsdebatten og krangelen mellom Borchsenius og Herman Bagger. Viktig var også den tiltagende utvandringen til Amerika og den gryende avholdsbevegelsen. Hans eiendom, store Mæla, som er et viktig historisk bygg og står den dag i dag omtales også.

Personalia

Fredrik Charlow Sophus Borchsenius var født 10/1-1808 i Værum på Jylland og døde 12/12-1880 på Mæla i Gjerpen, ved Skien. Etter noen års kontorpraksis hos herredsfoged, justisråd Lawætz i Jylland, kom han i 1829 til Norge som kontorist hos sin onkel, sorenskriver Laurentius Borchsenius på Ullensaker. Han ble Cand. jur. i 1832. Deretter fikk han jobb som fullmektig hos sin senere svigerfar, sorenskriver Jonas Wessel på Bjørndalen ved Porsgrunn. Han ble norsk statsborger i 1837 og samme år konstituert som foged i Nedre Telemark og Bamble. Han ble utnevnt til underrettsprokurator i Bratsberg amt 1841, konstituert amtmann i Bratsberg 1843, foged i Nedre Telemark i 1844 og konstituert amtmann i Bratsberg 1879.

Foged Borchsenius hadde en rekke tillitsverv. Han deltok i opprettelsen av Porsgrunn Sparebank 1844, var sparebankdirektør i Skien, senere i Gjerpen, og medlem av styret i Norges Banks avdeling i Skien 1856-1868, og var direktør for det brannforsikringselskapet som ble startet i Skien, men senere lagt ned igjen.

Etter han giftet seg i 1835 bodde foged Borchsenius først på den store gården Østre Klyve ved vestre Porsgrunn, som han drev med flere bruk,

til han i 1847 kjøpte Store Mæla. Klyve overlot han da til sin svoger borgermester Hans Wessel. (Klyve var naboeiendom til Bjørndalen, Hans Wessels barndomshjem). Borchsenius var en foregangsmann i jordbruk og forsøksdrift, til stor bekostning for ham selv, men til gagn for bøndene, som gjennom hans avisartikler om resultatene gratis fikk nytte godt av hans erfaringer.

Anne Margrethe Wessel

Jonas Wessel

Han giftet seg 1/10-1835 i Solum med Anne Margrethe Wessel, født 1/12-1810 på Bjørndalen i Solum, død 26/1-1885 i Skien, datter av Jonas Wessel (1766-1851) og Severine Alette Huitfeldt (1778-1819). Wessel var sorenskriver i Nedre Telemark og Tinn og bodde på Bjørndalen som var skrivegård i 1750-1850 og noe av et bygdesentrum. På Wessels tid ble den sammenlignet med Selma Lagerlöfs Ekeby. Den hadde sin kavalerfløy og sine faste pensjonærer som prokurator Jonas Wessel, dikteren Johan Herman Wessels eneste sønn, som et par år var på kontoret hos sin fetter skriveren før han nedsatte seg som prokurator.

Avisene, Herman Bagger og rettssaken

Når det skal tegnes et bilde av det som skjedde i Skien i forrige århundre kommer man ikke forbi den intense og opphetede bruk av avisene i samfunnsdebatten. Peter Feilberg, som var den første avisgrunnleggeren, og senere Herman Bagger, spilte betydelige samfunnsroller gjennom sine respektive aviser.

Peter Feilberg avsluttet i 1839 sin avis Ugebladet og startet deretter Bratsberg Amtstidende. Avisen holdt seg til langt etter Feibergs død. Avisen var liberal. Avisbildet var fredelig i Skien inntil 1842 da Herman

Bagger entret arenaen. Han hadde før den tiden holdt seg i Gjerpen og spilt en stor rolle der, men hadde hittil ikke blandet seg inn i samfunnsdebatten i Skien.

Herman Bagger

Etter en kort periode med avisen *Skienposten* etablerte Bagger i 1843 avisen *Bratsberg amtstidende* og *Correspondent*. Feilberg og Bagger, som tidligere hadde samarbeidet, gikk hver sin veg og i 1844 startet Bagger *Correspondenten* mens Feilberg fortsatte med *Bratsberg Amtstidende*. Begge avisene eksisterte i en årrekke og hadde til tider harde utfall mot hverandre. Baggeres *Correspondenten* ble den mest berømte og mest omstridte. *Correspondenten* ble Baggeres talerør, og bar tydelig preg av hans personlighet.

Bagger var en innvandret jøde, født i 1800 og var utdannet jurist. Han innvandret trolig til Norge for å få politisk makt. I Danmark var det vanskelig å oppnå posisjon og makt, men i det frie Norge var det større muligheter. Han hadde allerede fra sin tid i Danmark vært i mange stridigheter med myndighetene. Han var på høyden av sin karriere i 1839 da han ble valgt inn på Stortinget. Men i 1841 kom det et omslag for Baggeres vedkommende. Den unge Foged Borchsenius vippet Bagger ut fra den stillingen han fikk i 1839 og ble valgt inn på Stortinget. Foged Borchsenius som selv drev jordbruk fikk raskt bøndernes tillit.

Borchsenius kom til Norge i 1829 og fikk en rask karriere i landet. Han begynte sitt virke som kontorist hos sin onkel sorenskriver Laurentius Borchsenius som var sorenskriver i Ullensaker. Han ble norsk statsborger i 1837 og konstituert som foged i nedre Telemark i 1844.

Han giftet seg med Anne Margrethe Wessel, datter av sorenskriver Jonas Wessel i Nedre Telemark og Tinn. Hans ekteskap med sorenskriverens datter gjorde at Borchsenius raskt ble en del av Skiens borgerskap, og steg raskt i gradene. Han betegnet seg som gårdbruker, og det var hans dyktighet innen jordbruk sammen med hans dyktighet som embetsmann som skaffet han plass på Stortinget i en lang rekke perioder fra 1842 til 1864.

Etter at foged Borchsenius fikk sin sterke posisjon i distriktet var det duket for mangt et basketak mellom Bagger og Borchsenius. Bagger var kontinuelig ute etter embetsmennene. Lensmenn, prester, fogeder og sorenskrivere ble gjentatte ganger gjort til gjenstand for hans offentlige påtale. Han pådro seg en rekke injuriersaker. Hans angrep mot embetsmannsstanden begynte med at han anklaget foged Borchsenius og sorenskriver Wessel for å ha gått utenom loven av 1830 og tatt for store beløp i diett og reisepenger. De nektet begge å betale tilbake beløpene. Det var store beløp Bagger mente var urettmessig utbetalt, i alt 738 spd. Da saken ble behandlet av Skiens byting ble Borchsenius og Wessel dømt til å betale tilbake. Rettssaken gjaldt ikke i første rekke de omtalte diett og reisepengene, men var et uttrykk for uvennskapet mellom Borchsenius og Bagger som blant annet var sterkt forårsaket av at Borchsenius trengte Bagger til side ved storingsvalget i 1842.

Så fulgte valgkampen i 1843. Det var den voldsomste distriktet hadde opplevd. Kampen sto mellom Bagger og Borchsenius. Store Mæla lå i Gjerpen og Bagger bodde i Skien. Bagger kjøpte kort tid før valget jord i Gjerpen og ville gå til valg i Gjerpen for å skyve ut Borchsenius. Borchsenius øynet faren, og like før valgmannsvalget offentliggjorde han en gammel dom fra Danmark i 1824 som stemplet Bagger som bedrager. Det ble også offentliggjort familieforhold og pengesaker fra begges fortid i Danmark. Bagger svarte med en redegjørelse med ”enkeltheder som minst av alt passet i en avis” . ”Fy Hr. Bagger, skam Dem” ble det skrevet i Amtstidende, og Borchsenius som da var konstituert Amtmann fikk av Regjeringen dekket kostnadene til injuriersak. Den dramatiske valgkampen førte til at Bagger ble valgmann med 46

stemmer, men da selve stortingsvalget fant sted ble han kastet med overveldende flertall. Folket ble skremt av hans kampmidler og hans program var så radikalt at ingen torde å følge det. Det ble Borchsenius som ble valgt inn på Stortinget.

Injuriesaken ble en svært langvarig affære. Den startet i 1844 og varte til 1850. Under prosedyren ga Borchsenius' advokat, prokurator S. Blom en inngående skildring av Baggeres fortid i Gjerpen, og påviste hvor dårlig han hadde stelt med den gode eiendommen han hadde giftet seg til, og hvilke vanskeligheter han hadde stelt i stand for sine kreditorer. Selv om Borchsenius vant en knusende seier i saken skrev hele tiden Bagger i Correspondenten med stor selvtillit.

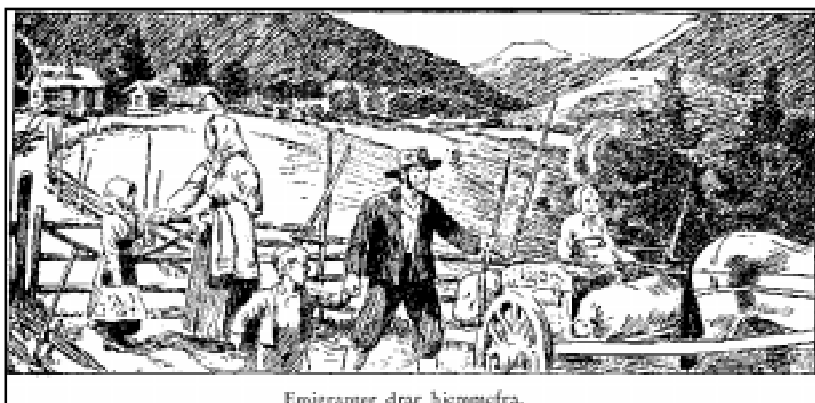
Til tross for nederlaget i saken mot Borchsenius forble Bagger i Skien, og hadde flere viktige støttespillere. De viktigste var byfoged Cappelen, adjunkt Arents og sogneprest Bull. Han var i mange år byens ordfører og ble også i flere perioder stortingsmann igjen.

Blant Baggeres flaggsaker var utvandringen til Amerika. Bagger var en stor tilhenger av utvandringen. Skiensposten skrev spydig at "Vil ikke Hr. Bagger ogsaa forsøge sin lykke i Amerika". Det var manges ønske at han skulle forlate byen. Han var i stadige krangler med hele rekken av offentlige myndigheter. Alle fikk bryderi og ubehageligheter med den kontrollen han påtok seg å utøve. Det medførte en lang rekke rettsprosesser mot han. Bagger selv mente hele tiden at han var et uskyldig offer for den oppgaven han hadde påtatt seg.

Utvandringen til Amerika

Det var mye fattigdom i Skien i 1840-årene, og det var stor forskjell på borgerskapet og byens øvrige beboere. Forskjellen beskrives av Bagger i Amtstidende i desember 1842 på en måte som igjen gir et bilde av hans forhold til Borchsenius. Det hadde vært fest på Store Mæla i anledning av Borchsenius' svigerfar, sorenskriver Wessels 50 års jubileum som sorenskriver. Det var 70 personer til stede og bevertningen var overdådig. Sett på bakgrunn av den store fattigdommen som rådet var dette en ren smakløshet hevdet Bagger, og la til: "Til ingen tid har trangen og armoden

blant de lavere classer været føleligere, mer iøinefallende end nu; den bæres til skue paa gader og landeveier. Hvilken kontrast hertil danner ikke et gilde, hvor hundreder af dalere i faa øieblikke nedsluges.” Nøden i byen og i landet for øvrig var direkte medvirkende årsak til den begynnende utvandringen til Amerika.

Utvandringen fikk slike dimensjoner at man ble betenkt over tappingen av nasjonens arbeidskraft. Embetsmyndighetene hadde inntil denne tid ikke drøftet saken, men i 1843 nedsatte regjeringen en «kongelig udvandringskommisjon» under ledelse av foged Borchsenius. Han ble trolig valgt fordi: «Utvandringene ikke fra noget Distrikt havde været saa talrike som fra dette og fornemmelig Langesundfjordens Fartøier havde sysselsat sig med at overføre Udvandrerne deels directe til America, deels til Havre». (Le Havre i Frankrike). Men kommisjonens arbeid førte ikke til noen restriksjoner for emigrantene.

Kommisjonens mandat var å legge forholdene til rette for de som utvandret samtidig som den skulle gi objektiv informasjon. Også på dette område var Bagger og Borchsenius i stadige feider. Bagger skrev jo stadig positivt i Correspondenten om utvandringen, mens Borchsenius hadde et langt mer reservert syn på utvandringen.

De første som utvandret var stort sett fjellbønder fra Tinn. Dette skapte ikke så stor bekymring i Skien. Men alvor ble det da proprietær Hans Gasmann på Foss i Gjerpen utvandret i 1842. Han var en av distriktets store menn, og hans utvandring ble et vendepunkt. Befolkningen ventet spent på hans første brev som kom i oktober 1843. Brevet ble trykket i avisen, og trykket som særtrykk og solgt. Gasmann sendte tilbake en svært positiv beskrivelse av sitt nye liv. Brevet slutter med en hilsen til Herman Bagger, som jo var svært positiv til utvandringen, med en oppfordring til å trykke brevet.

Bagger fortsatte å trykke positive skildringer fra Amerika, men virkeligheten viste seg for mange å være svært annerledes. Feilberg, som sammen med foged Borchsenius var langt mer kritisk innstilt, trykket i 1843 et brev i Amtstidende fra Nils Christiansen Limi fra Gjerpen. Han skriver blant annet: ”Her har hersket megen sykdom siden de norske kom hertil i fjor, thi landets klima er usundt og her dør mange. Forøvrigt ønsker jeg ikke at nogen av min familie skal komme hertil, da jeg indseer at enhver som har noget at leve af i Norge sikkerligen vil bli skuffet.” Det kom mange skildringer av nød sykdom og død. I et annet brev står det at av tinndølene var 60 døde mens resten ”vandrede omkring som skygger”.

Foged Borchsenius’ egen sønn, Johannes Laurentius Borchsenius, født 1837, utvandret også til Amerika. Han reiste 5. juni 1870 med hustru og sin 2 år gamle sønn med skipet Rjukan til Quebec i Canada og så til Chicago, hvor han fikk ansettelse i kjøpmannshuset Field & Leiter. Her opplevde han den store brannen i 1871. Han kom høsten 1874 tilbake til Skien, med hustru og 2 barn (2 var døde i Amerika). Han utvandret etter Foged Borchsenius’ og sin egen konkurs til Amerika og siden han kom tilbake etter bare 4 år er det grunn til å tro at etableringen i Amerika ikke var vellykket.

Store Mæla

I 1846 kjøpte Borchsenius gården Store Mæla. Bygningen ble oppført av Diderik von Cappelen jr. Arbeidet må ha blitt påbegynt i 1800-1801. Dette er ikke helt sikkert, men Truls Aslaksby har i sin avhandling om

Skienfjord-klassisismen fra 1977 påvist en nota fra 24/2 1800 på vinduer som i størrelse og antall stemmer med vinduene på Mæla. Målene på vinduene er eksakt lik vinduene på Mæla. På Mæla i dag er det fortsatt bevart noen av de opprinnelige grønne konkave glassene. Diderik von Cappelen som var født i 1761 hadde i 1799 en formue på 300.000 riksdaler og var følgelig en holden mann. Når bygget ble oppført hadde det bare en fløybygning, den vestre. Dette virker litt kunstig ut fra hvordan arkitekturen er planlagt, og det er grunn til å tro at det ble forberedt for to fløybygninger for oppføring av den andre når behovet måtte melde seg.

*Over: Mæla i dag fra nord. Forrige side nederst, fra sør.
Forrige side øverst, fra nord før ombyggingen i 1894*

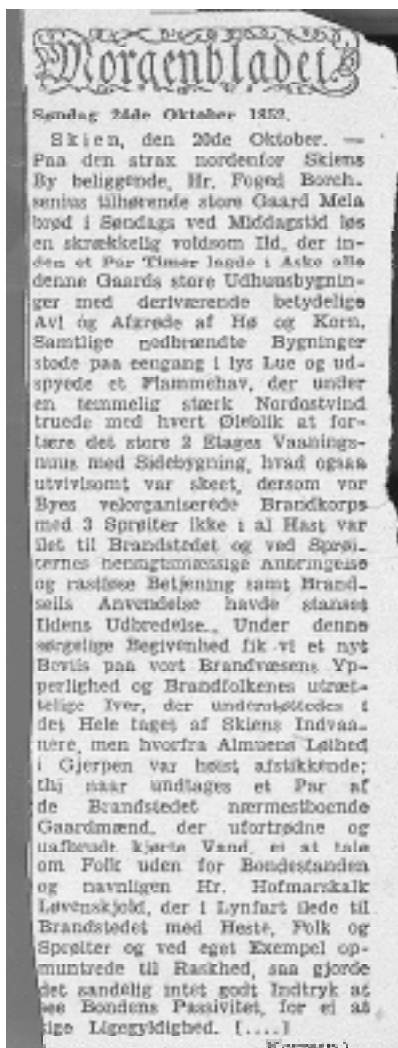
Fra Mæla i dag

Vi vet ikke sikkert hvem som var arkitekt på Mæla. Men det mest sannsynlige er professor Olav Olavsens, tegnemester ved bergseminaret på Kongsberg. Rundt 1800 sto Cappelen og Olavsens i kontakt pr. brev, og selv om det ikke står noe direkte i brevene om tegning av Mæla, er det sannsynlig at det var Olavsens som gjorde det.

De opprinnelige tegningene til bygningen er dessverre gått tapt, kanskje i brannen hos Cappelen på Gimsøy Kloster. Hovedbyggets grunnflate er på 350 kvadratmeter og er en av Telemarks største trebygninger. Foged Borchsenius kjøpte Store

Mæla i 1846 av enken etter Diderik Von Cappelen, Petronelle Cappelen. På sitt største var gården på hele 1452 mål, og på stallen sto 15 hester og 80 kyr.

Etter at Foged Borchsenius flyttet inn ble det i 1849 oppført ny stor låve og fjøs til 40 kyr. Låven brant sannsynligvis allerede i 1852 og ble etterfulgt av en lignende.

Da Borchsenius tok over Store Mæla hadde den et dyrket areal på 1217 mål og det var også et stort dyrehold. Men han brydde seg ikke bare om å drive gården. I 1843, da han var konstituert amtmann, gjør han amtsformandskabet oppmerksomme på at det kunne bevilges penger til et «Agerdyrkingsseminarium» i amtet. Han skrev til 9 kommuner etter opplysninger og om mulighetene for å få igang en skole. Han mente at landbruksskolen «fornuftigvis» burde ligge i Nedre Telemark. Komiteen i amtstinget mente at skolen «kunde viise sin velgjørende Virkning ved at bortbryde Fordommens Magt og ved Exempel at Opmuntre den Sløve og overbevise den Van-troende». Skolen kom igang tre år senere, først i Bamble i 1846-47 og på Store Mæla i årene 1847 til 1850, og igjen fra 1856 til 1867. Borchsenius påtok seg å holde hus for lærere og elever, og det var til dette formål han oppførte den østre fløybygningen. Det skjedde i 1855.

Dessuten kalte han i 1846 inn den dyktige Caspar Holten Jensenius fra Sjælland. Han ble lærer ved den da nyopprettede Bratsberg amts landbruksskole. Skolen var det som senere ble til Søve landbruksskole ved Ulefoss som drives den dag i dag.

Etter foged Borchsenius' død ble eiendommen i 1881 solgt fra Foged Borchsenius' dødsbo til Ole Olsen Haave fra Lisleherad. I 1895 gikk gården over til hans datter Mari Olsdatter Haave, og i 1920 til hennes sønn Halvor Olsen Andengaard, som er morfar til Torgeir Thronsen Andengaard som eier Store Mæla i dag. Sistnevnte overtok i 1987 og driver auksjonsforretning i låven, Han bor selv i deler av hovedhuset. Øvrige deler av bygningsmassen inneholder flere leiligheter. Det er i dag 13 boenheter på Mæla.

Thronsen har de seneste år investert store summer i restaurering av bygningsmassen som nå framstår i god stand. Byfornyelsen i Skien har i de siste år spist opp landbruksarealet som tilhørte gården. De siste husdyrene forsvant i 1958, og det siste året med korn var i 1965.

Det har opp gjennom historien vært mange branner på Store Mæla. I 1852 brant låven ned for første gang. Se vedlagte faksimile på side 18.

Hovedhuset var også senere nær ved å brenne ned i en loftsbrann i 1894, og etter denne brannen ble taket endret. Man ønsket da å innrede flere rom i loftsetasjen, og valmingen ble tatt bort, og loftsetasjen ble endret til Sveitserstil. Nåværende eiers bestefar ønsket senere å tilbakeføre loftsetasjen til det opprinnelige etter enda en loftsbrann i 1949, men fikk ikke lov til dette av kommunen på grunn av boligmangelen i byen.

I 1972 slo en pyroman til flere ganger, og låven brant ned til grunnen. Den ble senere oppført som kopi av den gamle. Se bilde øverst på denne side.

Konkursen

Foged Borchsenius bygget seg opp til å bli en av nedre Telemarks rikeste menn. I 1840-årene var det som nevnt nød og fattigdom i Skien. Men i første del av 50-årene tar handelen seg igjen opp. Det ble blant annet fritt salg av mange viktige varer. Utover mot 1860 forverret situasjonen seg igjen, og i 1857 satte krisen inn for fullt. Mange gikk konkurs, også blant byens ledende forretningsmenn. Correspondenten skriver i 1857 at ”handelskonjunktorene er mislige og ytterst trykkende”. Bagger mente at en av krisens viktigste årsaker var den tiltagende spekulasjonen. Både bankene og de private var utsatt for betydelige tap, og avisene meldte stadig om nye konkurser. Bankene strakk seg så langt de kunne, men pengeknappheten og de vanskelige konjunktorene gjorde at mange måtte gi tapt. De dårlige konjunktorene ble også forsterket med mange og kalde vintre og feilsatte avlinger.

Vanskelighetene rammet også foged Borchsenius. I 1868 gikk han konkurs og hans store eiendommer deriblant Store Mæla gikk inn i konkursboet. Medvirkende til hans konkurs var også sønnen Johannes Borchsenius som drev forretning i Skien. Foged Borchsenius hadde kausjonert for sønnen som også gikk konkurs. Driften av Store Mæla var også for krevende for hans økonomi. Han måtte til tross for konkursen ikke gå fra sin jobb som foged, men han måtte gå fra visse tillitsverv.

Når Mæla ble solgt til Ole Olsen Haave i 1881 ble det betalt kr. 110.000 for eiendommen. Denne summen tilsvarte den gjelden som dødsboet hadde. Foged Borchsenius må ha hatt økonomiske vanskeligheter i alle årene han bodde på Mæla. I forbindelse med skiftet navngis det pantobligasjoner helt tilbake til 1830-årene. Han lånte blant annet over kr. 30.000 av sin datter Molly i 1867. I 1875 lånte han kr. 9.600 av sin andre datter Tonny. I forbindelse med konkursen i 1868 måtte han også selge mye av sine eiendommer. Han ble sittende tilbake med hovedhuset pluss 900 mål av eiendommen som på sitt største var på 1452 mål. Ved skiftet fikk alle kreditorer sine penger tilbake, også døtrene Tonny og Molly.

Foged Borchsenius ble boende på Mæla til sin død og hadde hele tiden sine kontorer der. I minnetalen ved hans gravferd sa sogneprest Skaar: ”den økonomiske miseren som rammet ham i hans senere år knekket ham ikke». Det sies at han tok sin skjebne med ”mandig resignasjon”.

Skienmarken og avholdssaken

På ”Skien Marked” møtte bønder og selgere opp i Skien. Av varene som ble solgt på markedet i 1840-årene var talg, smør, gull, pels, hester og husflid. Markedet fungerte både som handelsplass og som folkeforlystelse. På slutten av 1830-åra gikk amtsformandskabet etter henstilling fra de fleste bygder imot marken i Skien på grunn av at det var et samlingssted for løsgjengere og på grunn av tiltagende fyll og bråk. På denne tiden var det en økende motstand mot fyll og drukkenskap og de første måteholdsforeninger dukket opp. ”Maateholdsforeningen” ble startet i 1841 og hadde Herman Bagger som sin initiativtager og første formann. Bagger var motstander av Skien marked.

Gjerpen herredsstyre protesterte på forslaget om nedleggelse og fikk støtte av foged Borchsenius. Han mente at denne folkelige tilstelningen skulle fortsette. Han uttalte blant annet: «I en by som Skien, med så godt som ingen industri, ubetydelig kunsthåndverk og treg vareomsetning, trenger næringslivet en stimulans. Markedet var det siste en måtte oppheve. Og bøndene kunde ikke undvære det. På markedet fikk de omsat sine skinnvarer, fedeverer og andre produkter. Og dessuten var markedet blitt en fast betalingstermin, noe som gik frem av merkesedler, gjeldsbevis og kontakter». Han mente man kunne unne bøndene denne anledning til å møtes og til å fryde seg «ved den kjære Nectar».

Stortingsmannen

I alle år fra 1842-64, unntatt 1851, var foged Borchsenius stortingsmann fra Bratsberg amt, og som politiker var han respektert, men også det motsatte. Stortingsmennene sogneprest Dahl og prost Løberg skrev om ham i 1845:

«Han er 2. gangs representant og denne gang avvekslende sekretær i Stortinget. Med et godt hode forener han forretningsdyktighet og er i det hele en meget aktiv stortingsmann, skjønt han måskje ikke alltid viser den karakterfasthet som man hos en representant kunne ønske. Man beskylder ham også for en utidig lyst til å gjøre benkeforslag og redaksjonsbemerkninger, som i seg selv er lite eller intet verd, men som mangen gang i utide har spilt Tingets tid».

Han er lav, har ansats til fedme, er lyshåret, rødmusset med et åpent, godmodig ansikt. Hans foredrag, som i begynnelsen av hans stortingsbane var under all kritikk, stammende og uregelrett, er i den senere tid blitt meget bedre, og han taler nu temmelig flytende, skjønt ennå meget lavt. At han av fødsel er en jyde, kan neppe høres. I politisk henseende er han en av disse middelveisfarere, som man ikke riktig vet hvor man skal sette, dog må han vel helst regnes til det konservativ-ministerielle parti.”

Journalisten Paul Hjelm-Hansen utga et motskrift mot denne karakteristikken. I sitt forhold i riksrettsaken mot statsråd Petersen ser Hjelm-Hansen et bevis på at Borchsenius er samvittighetsfull nok til å erkjenne når han har begått en feil, og at han har mot til å ”redressere” den, selv når han vet at han utsetter seg for miskjennelse. Hva angår hans mange benkeforslag og redaksjonsbemerkninger, finner Hjelm-Hansen at han som regel er meget heldig med disse. ”Borchsenius er en mann med gode kunnskaper, megen erfaring og et ypperlig hode. Det er derfor ikke forunderlig om han som gjerne følger debattene med spent oppmerksomhet, kan finne seg foranlediget til å komme med forslag. Og istedenfor en ”middelveisfarer” har Paul Hjelm-Hansen snarere ventet at han ville bli kalt en «bondepatron», da selv gamle Ole Haakenstad fra Lunner på Hadeland i et brev til en venn har ytret sin tilfredshet med Borchsenius. ”Vi for vort Vedkommende have erfaret af Stemmegivningen at Hr. Borchsenius maa henføres til det liberale Partie hvis der gives noget, som kan kaldes saaledes, og haabe derfor, at Bratsberg Amtskommune er stø nok til at holde paa denne dyktige Representant.”

Etterord

Når inntrykkene av foged Borchsenius skal sammenfattes til en kortfattet sluttkarakteristikk vil det være riktig å si at han var et kraftfullt menneske. Det kom mange embetsmenn fra Danmark i forrige århundre. Norge var et land der unge ambisiøse menn kunne få suksess. Borchsenius fikk nok suksess i Norge både på grunn av dyktighet som embetsmann, men hans giftermål inn i embetsstanden spilte også en stor rolle. Han må ha vært en dyktig bonde og ikke så lite av en idealist innen utviklingen av landbruket. Denne idealismen sammen med ønsket om å bety noe i samfunnet ble kanskje hans bane. Hans ambisjoner var store, og driften av den store eiendommen, landbruksskolen og de dårlige tidene i 1860-årene kan i sum være årsaken til at hans økonomi ikke var sterk nok når hans sønn, som han hadde kausjonert for, gikk konkurs. Han slet med en stor gjeld i hele sin tid på Mæla.

Herman Baggers stadige kritikk av embetsstanden har nok i sterk grad bevirket at embetsmennene i mye større grad enn før måtte stå til rette for sine handlinger. Det var ikke lenger så enkelt å leve sitt liv beskyttet for almuen. Han forårsaket mye splid og stridigheter i byen, men i dag kan vi være enige i at hans vaksomhet skapte mange samfunnsmessige framskritt.

Utvandringen til Amerika må i midten av forrige århundre ha vært både en spennende utfordring for de som dro, men aller mest et bilde på en svært vanskelig tid, både for de som utvandret, og for de som ble igjen i gamlelandet.

Alt i alt skjedde det mange ting i Skien i midten av forrige århundre som i sterk grad var med på å forme byen, og min tippoldefar Fredrik Charlow Sophus Borchsenius var en del av dette bildet.

Litteraturhenvisninger

Einar Østvedt	-	Skien Historie, Bind 2
James Borchsenius	-	Skien før Branden 1886
J.A.Schneider	-	Fra det gamle Skien
Truls Aslaksby	-	Skienfjord-klassisismen
Jacob Borchsenius /
Christian Borchsenius	-	Slekten Borchsenius
Varden 28/8-1999	-	Store Mæla-slukt av byen
Torgeir Thronsen	-	Muntlige opplysninger